

Vzdelávacie štandardy

Vzdelávacia oblasť Jazyk a komunikácia Podoblasť vyučovanie prvého jazyka Jazyky národnostných menšín

Rusínsky jazyk a literatúra

Vzdelávacie štandardy (výkonové a obsahové) sú členené podľa piatich základných obsahových komponentov jazyka a literatúry (komunikačná interakcia, hovorená produkcia, písaná produkcia, vecná recepcia, zážitková recepcia). V rámci všetkých komponentov sa kladie dôraz na prácu s textom, pomocou ktorej sa rozvíjajú čitateľské, pisateľské a komunikačné schopnosti žiakov. Súčasťou všetkých komponentov sú tematické okruhy, ktoré tvoria obsahový základ na tvorbu ústnych a písaných textov. Rusínsky jazyk používa v písomnom prejave azbuku, ktorej znalosť môže byť pre žiakov veľkou výhodou pre učenie sa iných východoslovanských jazykov. Obsah učiva rešpektuje špecifiká daného materinského jazyka a cez pochopenie významu jazyka pre národnú kultúru žiaci dospejú k chápaniu odlišností, tolerancii a orientácii v multikultúrnom prostredí.

Vzdelávacie štandardy rusínskeho jazyka a literatúry pre 1. cyklus

Hlavným cieľom 1. cyklu je vytváranie základov čitateľskej a pisateľskej gramotnosti v nadväznosti na predchádzajúce skúsenosti žiaka. Zámerom je pomocou všetkých dostupných prostriedkov utvárať čitateľské a pisateľské návyky žiaka a formovať ho ako čitateľa a pisateľa.

Ciele vzdelávania pre 1. cyklus

- Vieť jednoduchý dialóg primerane situácii a komunikačnému partnerovi.
- Vyjadriť myšlienky v súvislom hovorenom prejave.
- Písať čitateľným rukopisom a uplatniť pri písaní základné pravopisné pravidlá.
- Vytvoriť primeraný písaný a obrazovo-písaný text.
- Počúvať a čítať primerané vecné texty.
- Orientovať sa v nesúvislých a obrazovo-písaných textoch.
- Počúvať a čítať primerane náročné literárne texty, interpretovať ich obsah a obraznosť v kontexte vlastných skúseností.
- Identifikovať v texte explicitné informácie a vyvodíť z textu základné implicitné informácie.
- Klásť otázky zamerané na obsah textu a na vlastné porozumenie textu.
- Vyjadriť verbálne a neverbálne predstavu o sebe a svoje prežívanie okolitého sveta.
- Použiť pri porozumení a tvorení textu primerané jazykové znalosti o slovnej zásobe a vetných štruktúrach.

Komunikačná interakcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- nadviazať kontakt s komunikačným partnerom,
- poďakovať a ospravedlniť sa primerane adresátovi a prostrediu,
- viesť jednoduchý dialóg, klásť vecné otázky,
- pozorne počúvať partnera v dialógu a reagovať na jeho repliky,
- požiadať o informáciu a na požiadanie informáciu poskytnúť,
- sformulovať prosbu, prianie, nesúhlas, námietku a jednoduché zdôvodnenie,
- vyjadriť potreby a pocity jazykovo a sociálne primeraným spôsobom.

Obsahový štandard

Komunikačné zvyklosti

- rozlišovanie **pozdravov, predstavenia sa, oslovenia, tykania/vykania** vo verejnom a v súkromnom komunikačnom prostredí,
- formulovanie ústneho **poďakovania a ospravedlnenia**.

Komunikačné zámery a ich vyjadrenie

- formulovanie **zistovacích a doplňovacích otázok**,
- formulovanie **prosby, priania, nesúhlasu a námietky**, porovnávanie rôznych spôsobov ich vyjadrenia,
- formulovanie jednoduchého **zdôvodnenia** istého javu alebo vlastného konania,
- presnosť a pravdivosť vyjadrenia pri požiadaní o **informáciu** a pri poskytnutí informácie.

Dialóg

- nácvik **jednoduchého dialógu** v dvojici: **kladenie otázok** a **formulovanie odpovedí**, pravidelné striedanie replík oboch komunikačných partnerov,
- priamy **dialóg** a sprostredkovaný dialóg (telefonický alebo prostredníctvom mobilnej aplikácie),
- dialóg v dvojiciach alebo v skupinách pri riešení úloh,
- základné pravidlá párového a skupinového dialógu.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- rozširovanie **slovnej zásoby** prostredníctvom tém dialógu,
- slovné spojenia a vety pri vyjadrovaní rôznych komunikačných zámerov,
- rozlišovanie **melódie viet** podľa komunikačného zámeru,

- funkčné používanie pohybových prostriedkov počas dialógu
- uplatňovanie pravidiel spisovnej výslovnosti (najmä kvantita, **jotované písmená, spodobovanie a splývavá výslovnosť**).

Hovorená produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- zhromaždiť základné informácie k téme hovoreného prejavu,
- sformulovať jednoduchú ústnu informáciu,
- vyrozprávať príbeh na základe vlastnej skúsenosti alebo zážitku,
- povedať hlavné znaky pozorovaného objektu a pozorovanej činnosti,
- predniesť jednoduchý príležitostný prejav,
- s pomocou učiteľa korigovať nepresnosti alebo nejasnosti vo svojom ústnom vyjadrení,
- vypočúť hovorený prejav a klásť otázky k jeho obsahu,
- uplatniť pri hovorení situačne vhodné jazykové, zvukové a pohybové prostriedky,
- rozlíšiť spisovnú výslovnosť od výslovnosti v miestnom nárečí.

Obsahový štandard

Príprava a prednes hovoreného prejavu

- výber **témy** hovoreného prejavu s pomocou učiteľa alebo samostatne,
- zhromažďovanie kľúčovej slovnej zásoby a kľúčových informácií na rozvíjanie témy,
- rozvíjanie témy podľa komunikačného zámeru: informácia, rozprávanie, opis,
- členenie textu, využitie **obrázkovej** alebo **slovnej osnovy**,
- artikulačné a výslovnostné cvičenia, cvičenia na **moduláciu hlasu** a na situačne vhodné používanie pohybových prostriedkov,
- prednes hovoreného prejavu v prostredí triedy alebo školy.

Reflexia hovoreného/počúvaného prejavu

- úprava nepresností a nejasností v ústnom vyjadrení pomocou učiteľa alebo spolužiakov,
- pozorné počúvanie hovoreného prejavu spolužiakov a iných hovoriacich,
- **kladenie otázok** k obsahu počúvaného prejavu, vyslovovanie predpokladov,
- **formulovanie odpovedí** na položené otázky.

Žánre hovoreného textu

- vyjadrenie **kľúčových informácií** v informačnom texte: **oznam, správa,**
- **jednoduché rozprávanie**: prežitá skúsenosť, reálny alebo vymyslený príbeh,
- uplatnenie **časovej následnosti** a **príčinno-dôsledkových vzťahov** v rozprávacom texte,
- **jednoduchý opisný text**: postupnosť dejov pri opise pracovného postupu; hlavné znaky opísaného objektu (konkrétny predmet alebo blízka osoba),
- jednoduchý príležitostný rečnícky prejav: **pozvanie, privítanie, blahoželanie**.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- vyjadrovanie myšlienok v ucelených **vetách** a jednoduchých súvetiach,
- používanie viet s rôznymi komunikačnými zámermi: **oznámenie, výzva (rozkaz, prosba), prianie, nesúhlas, námietka,**
- vyjadrovanie vzťahu k pomenúvaným javom prostredníctvom **emocionálnych slov** alebo **jednoduchých frazém,**
- uplatňovanie jednoduchých lexikálnych vzťahov v texte: významové okruhy slov, slovotvorne súvisiace slová, slová s podobným a opačným významom,
- uplatňovanie **melódie, významovej pauzy a tempa** reči podľa obsahu a komunikačného zámeru textu,
- uplatňovanie pravidiel spisovnej výslovnosti (najmä kvantita, spodobovanie a splývavá výslovnosť).

Písaná produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- písať všetky písmená rusínskej azbuky automatizovane a čitateľne,
- vytvoriť súvislý písaný alebo obrazovo-písaný text na tému blízku jeho životnej a jazykovej skúsenosti,
- vyjadriť písaním svoje pocity a predstavy,
- zhromaždiť základné informácie k téme textu,
- napísať jednoduchý informačný text,
- napísať príbeh, vlastnú skúsenosť alebo zážitok,
- zapísať hlavné znaky pozorovaného objektu a pozorovanej činnosti,
- upraviť obsahovú a jazykovú stránku napísaného textu,
- uplatniť pri písaní osvojené pravopisné pravidlá.

Obsahový štandard

Elementárne písanie

- prípravné (predpisateľské) cviky, percepčno-motorické zručnosti pri písaní,
- fonematická analýza a diferenciacia, prevod **hlásky** na **písmeno**,
- **písanie malých a veľkých písmen rusínskej azbuky**,
- písanie slov, odpis písaného textu, prepis tlačeneho textu, písanie podľa diktovania,
- písomné vyjadrovanie vlastných myšlienok.

Proces tvorenia textu

- výber témy písaného textu pomocou učiteľa alebo samostatne,
- rozvíjanie témy podľa komunikačného/autorského zámeru: **informácia, rozprávanie, opis, voľné písanie**,
- využívanie základných spôsobov zhromažďovania myšlienok k téme,
- výber vhodných slov, slovných spojení a vetných celkov podľa komunikačného/autorského zámeru,
- využívanie obrázkovej alebo slovnej **osnovy** pri členení textu,
- tvorenie **konceptu** textu a jeho úprava pomocou učiteľa alebo prostredníctvom kontrolných otázok,
- **prezentovanie** vlastného textu v prostredí triedy alebo školy.

Žánre písaného textu

- vyjadrenie kľúčových informácií v informačnom texte: **oznam, správa**,
- tvorenie jednoduchého nesúvislého textu (**zoznam**) a obrazovo-písaného textu (**pozvánka, pohľadnica**),
- jednoduché **písomné rozprávanie**: vyjadrenie prežitej udalosti, zážitku, vymyslený príbeh,
- uplatnenie **časovej následnosti** a **príčinno-dôsledkových vzťahov** v rozprávacom texte,
- **jednoduchý opisný text: postupnosť dejov** pri opise pracovného postupu; **hlavné znaky opísaného objektu** (konkrétny predmet alebo blízka osoba),
- jednoduché techniky tvorivého písania.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- vyjadrovanie myšlienok **vo vetách a jednoduchých** súvetiach s rôznymi komunikačnými zámermi: **oznámenie, výzva** (rozkaz, prosba), **prianie, nesúhlas, námietka**,
- používanie základných prostriedkov **nadväzovania viet v texte** (opakovanie slova, synonymá, zámená, rovnaký tvar slovesa),
- uplatňovanie jednoduchých lexikálnych vzťahov v texte: významové okruhy slov, slovotvorne súvisiace slová, **slová s podobným a opačným významom**, nadradené a podradené slová,
- vyjadrovanie vzťahu k pomenúvaným javom prostredníctvom emocionálnych slov alebo jednoduchých frazém.

Osvojovanie a uplatňovanie pravopisu

- **fonematický pravopis:** delenie hlások na samohlásky a spoluhlásky (tvrdé, mäkké) ako východisko uplatňovania fonematického pravopisu; **pravopis i/и/ы;** **pravopis jotovaných písmen (я, е, ю, ї, є)** a **dvojjložkové písmená (дз, дж),**
- **sémantický pravopis:** písanie veľkého písmena na začiatku vety, rozlišovanie pravopisu všeobecných a vlastných podstatných mien (mená osôb, zvierat, regionálne blízke zemepisné názvy),
- **etymologický pravopis:** rozvoj jazyka v historickom kontexte. **Pravopis slov so samohláskou i, ktoré pochádza z etymologického o** (napr. конь >кінь, стол>стіл, нос>ніс). Pravopis slov s i, ktoré pochádza z historického ъ (лѣто >літо, дѣдо>дідо, сѣно>сіно),
- **morfematický pravopis:** vybrané slovesné tvary a slovotvorné prípony: jednotné písanie и v tvaroch minulého času; jednotné písanie prípon pri zdobnených, zveličených alebo emocionálnych slovách,
- **interpunkčný pravopis:** interpunkčné znamienka na konci vety; **použitie spojovníka** pri delení slov na konci riadka; základné **pravidlá písania čiarky** v jednoduchej vete (napr. vo viacnásobnom vetnom člene).

Vecná recepcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- prečítať primerane náročný vecný text plynulo a správne, nahlas a potichu,
- identifikovať doslovné (explicitné) informácie v počúvanom a v čítanom texte,
- vyvodiť základné implicitné informácie z počúvaného a z čítaného textu,
- orientovať sa v nesúvislom a obrazovo-písanom texte,
- reprodukovat' text vlastnými slovami a zhrnúť kľúčové informácie,
- sledovať vlastné porozumenie textu,
- rozlíšiť medzi informáciou, opisom a rozprávaním ,
- použiť pri porozumení textu primerané znalosti slovnej zásoby, základných lexikálnych vzťahov a vetných štruktúr.

Obsahový štandard

Elementárne čítanie

- fonematické uvedomovanie – sluchová analýza zvukových jednotiek hovorenej reči (rozlišovanie slov, slabík, identifikácia hlásky),
- poznávanie písmen, upevňovanie korešpondencie hlásky a písmena,
- **syntéza hlások** a písmen do slabík a slov,

- nácvik čítania **slabík, slov, viet a krátkych textov** (primeranejšie a postupne sa zvyšujúcej náročnosti),
- **oprava** vlastných **chýb** pri čítaní,
- uplatňovanie splývavej výslovnosti, významovej pauzy, melódie a tempa reči pri hlasnom čítaní.

Porozumenie textu

- vytváranie predstáv o **obsahu textu** na základe ilustrácie, obrazového materiálu, nadpisu, s oporou o doterajšie znalosti žiaka,
- identifikovanie **kľúčových slov** v texte a ich jednoduché zaznamenanie,
- porozumenie doslovného (explicitného) významu textu a jeho **reprodukcia**,
- triedenie dôležitých a nepodstatných **informácií**,
- vyvodzovanie základných **implicitných významov** z textu (vytváranie inferencií) na základe otázok učiteľa: súvislosti medzi jednotlivými obsahovými prvkami textu (slová, slovné spojenia, medzivetné súvislosti, nadväznosť rámcovej štruktúry textu); súvislosti nad rámec textu (medzi informáciami z textu a doterajšími znalosťami a skúsenosťami žiaka),
- stručné zhrnutie získaných informácií.

Metakognitívne procesy pri recepcii vecného textu

- modelovanie spôsobu premýšľania pri čítaní učiteľom (učiteľ „myslí nahlas“): hlasné verbalizovanie učiteľovho porozumenia, komentovanie neporozumenia, identifikovanie príčiny nedostatočného porozumenia, naznačovanie riešenia,
- kladenie otázok na porozumenie, **poskytovanie spätnej väzby** na správnosť odpovedí, zdôvodňovanie správnosti a nesprávnosti odpovedí,
- kladenie priamych otázok na hodnotenie vlastného porozumenia, posúdenie správnosti vlastnej odpovede, miery istoty (napr. *Podľa čoho viete, že ste to správne pochopili?*),
- podporovanie sebavedomého čitateľa/poslucháča schopného posúdiť a ovplyvniť výsledok svojho čítania/počúvania vlastným úsilím, s pomocou a v komunikácii s druhými.

Žánre vecného textu

- vyhľadávanie kľúčových informácií v **informačnom texte** (kto, čo, kde, kedy, ako, prečo): **oznam a správa**,
- porozumenie dejovej postupnosti, konania postáv a sprostredkovanej skúsenosti v rozprávanom texte: rozprávanie prežitej skúsenosti, **reálny alebo vymyslený príbeh**,
- porozumenie postupnosti dejov v **opise pracovného postupu**,
- identifikovanie hlavných znakov opisovaného objektu,
- orientácia v jednoduchých nesúvislých textoch: **zoznam, rozvrh, plán, tabuľka**,
- porozumenie jednoduchým **obrazovo-písaným alebo obrazovo-hovoreným textom**: jednoduché **schémy a náčrty, piktogramy, obrazové encyklopédie, edukačné videá**.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- pozorovanie jazykového vyjadrenia komunikačného zámeru a **interpunkčných znamienok** na konci vety,
- úvod do poznávania slovných druhov: prvotná predstava o význame a využití slovných druhov v texte; pojem časovanie a tvary slovesa v jednotlivých osobách, rozlišovanie tvarov slovesa v texte; rozlišovanie všeobecných a vlastných podstatných mien: základné významové skupiny vlastných podstatných mien (mená osôb, zvierat, regionálne blízke zemepisné názvy),
- vyvodzovanie významov slov z textu: **neznáme slová, viacvýznamové slová, emocionálne slová, frazeologické prirovnania a iné jednoduché frazémy, pozorovanie lexikálnych vzťahov v texte** (slová s podobným a s opačným významom, nadradené a podradené slová),
- pozorovanie slovotvorne súvisiacich slov v texte, rozhovor o ich významovom vzťahu.

Zážitková recepcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- prečítať s porozumením literárny text primeranej náročnosti,
- odpovedať na otázky k čítanému alebo počúvanému textu,
- identifikovať v texte to, čo ich zaujalo (myšlienky, slová, ilustrácie),
- vyjadriť svoje pocity, myšlienky, zážitky z čítaného/počúvaného textu a z ilustrácií,
- podeliť sa o potešenie z individuálnej recepcie textu, vyjadriť svoj postoj a odporúčania k textu,
- predniesť naspamäť primerane náročný literárny text,
- vyrozprávať svoje zážitky z divadelného, filmového a rozhlasového predstavenia,
- dramatizovať vhodné literárne texty,
- vyhľadať texty na čítanie podľa svojho záujmu a účelu čítania samostatne alebo s pomocou iných a viesť si rôzne typy záznamov.

Obsahový štandard

Čítanie s porozumením

- rozoznávanie slov a viet v počúvanom aj čítanom texte a uvedomenie si, že na seba nadväzujú, tvoria celok, **text**,
- predvídanie z počutého alebo prečítaného textu,
- identifikovanie základných stavebných prvkov textu (**nadpis, strofa, odsek**), odlíšenie textu od ilustrácie, **poézie od prózy**,
- domýšľanie jednoduchého príbehu podľa **ilustrácie**, čítanie ilustrácie,

- prerozprávanie obsahu čítaného alebo počúvaného textu s pomocnými otázkami a nápoveďami učiteľa,
- odhadovanie významu neznámych slov, slovných spojení a umeleckých jazykových prostriedkov z kontextu (**prirovnania, frazémy, emocionálne slová**),
- vyjadrenie pochopenia rozdielu medzi reálnym a imaginárnym svetom, uvádzanie príkladov na využitie fantázie.

Čítanie pre zážitok

- rozpoznanie a identifikácia literárnych postáv, ich charakteru, vlastností, **opis prostredia**, situácie, a to s pomocou ilustrácie aj bez nej,
- sebazpoznávanie, porovnávanie seba a vlastných skúsenosti s postavami a textami, hľadanie zhody a rozdielov, hľadanie riešení pre situácie v texte,
- vyjadrovanie a zdieľanie vlastných pocitov, myšlienok a zážitkov z textu a z ilustrácie verbálnym aj neverbálnym spôsobom,
- vyjadrovanie postoja k prečítanému alebo počutému textu, k **literárnym hrdinom**, zobrazenej téme,
- stvárnenie obsahu textu metódami tvorivej **dramatiky**,
- formovanie **empatie, súcitu, hodnôt a postojov** na základe čítaného alebo počúvaného textu,
- sprostredkovanie umeleckého zážitku cez rôzne formy spracovania textu (divadelné, filmové, rozhlasové a iné spracovanie literárnych diel).

Samostatný/sebavedomý čitateľ

- budovanie čitateľského portfólia, vedenie jednoduchých záznamov v rôznych formách a podobách o knihách, o svojom čítaní a jeho pokrokoch, a to s pomocou učiteľa alebo samostatne,
- orientácia v zdrojoch na čítanie, rozširovanie čitateľského teritória, vlastný, spontánnny a cieľový výber kníh a časopisov na čítanie,
- spoznávanie dostupných knižníc a ich využívanie (**triedna knižnica, školská knižnica, mestská/obecná knižnica**).

Metakognitívne procesy pri recepcii literárneho textu

- monitorovanie kvality čítania (*Viem text prečítať?*),
- monitorovanie porozumenia (prípadne neporozumenia) obsahu a významu prečítaného (*Viem, čo text hovorí?*),
- kladenie otázok na porozumenie, riešenie úloh k textom, prepájanie tém s reálnym životom,
- uvedomenie si významu a potreby čítania literárnych textov a hodnotenie vlastných pokrokov v čítaní.

Tematické okruhy a žánre na výber

- tematické okruhy pre 1. cyklus: domov, rodina, priateľstvo, medziľudské vzťahy, medzigeneračné vzťahy a porozumenie, česť/čestnosť, záľuby a koníčky, zdravie, dobro, zlo, pravda a lož, hra, humor, príroda okolo nás, svet zvierat, pomoc iným, rodná krajina, zvyky, tradície a kultúra;
- čítanie a počúvanie textov z rôznych typov a žánrov rusínskej literatúry so zreteľom na detský aspekt a záujmy žiakov: rozprávka, povesť, príbeh, obrázkový príbeh, komiks, nonsensová poézia a próza, bájka, riekanka, hádanka, pieseň, báseň.

Vzdelávacie štandardy rusínskeho jazyka a literatúry pre 2. cyklus

Hlavným cieľom 2. cyklu je rozvíjanie gramotnosti v prepojení s obsahmi ostatných vzdelávacích oblastí a s dôrazom na mnohoraké využívanie čítania a písania v rôznych kontextoch. Súčasťou rozvíjania gramotnosti je osvojovanie stratégií práce s textom a nadobúdanie skúseností s vlastným premýšľaním o procese čítania a písania. Dôležité je aj rozvíjanie schopnosti rozlišovať medzi faktami a domnienkami, formulovať vlastný názor a podopierať ho argumentmi.

Ciele vzdelávania pre 2. cyklus

- Viest dialóg v súkromnom a verejnom prostredí vecne a sociálne primeraným spôsobom.
- Pripraviť a predniesť primeraný hovorený prejav určený pre verejné komunikačné prostredie.
- Vytvoriť písaný a obrazovo-písaný text na vyjadrenie rôznych komunikačných zámerov.
- Uplatniť pri písaní textov vybrané pravidlá jednotlivých pravopisných princípov.
- Aktívne počúvať a čítať primerané vecné (aj odborné) texty.
- Orientovať sa v nesúvislých, obrazovo-písaných a primeraných digitálnych textoch.
- Identifikovať v texte explicitné informácie, vyvodiť základné a prehlbujúce implicitné informácie.
- Formulovať a klásť otázky zamerané na explicitný a implicitný význam textu.
- Zhrnúť získané informácie ústne aj písomne.
- Vyjadrovať vlastný názor a podopierať ho argumentmi.
- Použiť základné stratégie porozumenia textu a posúdiť mieru vlastného porozumenia.
- Počúvať a čítať primerane náročné literárne texty, porozumieť implicitným významom a prostriedkom obraznosti.
- Zdieľať emocionálnu a estetickú skúsenosť z recepcie literárneho textu hovorenou a písanou formou.
- Vyjadrovať vlastné nápady a návrhy pri tvorení textov, klásť otázky k predloženým návrhom
- Použiť pri porozumení a tvorení textu primerané znalosti jazykových prostriedkov, využívať pritom jazykové slovníky.
- Rešpektovať viacjazyčné prostredie, podporovať spolužiakov s iným materinským jazykom.

Komunikačná interakcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- komunikovať s rešpektom so spolužiakmi z viacjazyčného prostredia,
- viesť dialóg primerane téme, adresátovi a komunikačnému prostrediu,
- iniciovať a viesť komunikáciu v skupine rovesníkov,
- vyjadriť názor na bežné alebo aktuálne témy, zdôvodniť ho, prípadne skorigovať,
- rešpektovať názor komunikačného partnera,
- vyjadriť pochvalu, ocenenie, námietku alebo nesúhlas sociálne primeraným spôsobom,
- využiť na komunikáciu situačne vhodný komunikačný kanál (pod dohľadom učiteľa alebo iného dospelého),
- použiť základné žánre korešpondencie.

Obsahový štandard

Komunikačné zvyklosti a viacjazyčnosť

- získavanie informácií o iných jazykoch, najmä o inom materinskom jazyku spolužiakov,
- porovnávanie komunikačných zvyklostí v rusínčine a v inom jazyku,
- skupinový dialóg o viacjazyčnosti spolužiakov.

Dialogická komunikácia a kooperácia

- stavba dialógu: **nadviazanie kontaktu, obsah dialógu – striedanie replík**, ukončenie kontaktu,
- pravidlá vedenia dialógu: **aktívne počúvať** komunikačného partnera, **vecne a jazykovo primerane reagovať** na jeho repliky, neskákať si do reči, povzbudiť, pochváliť a oceniť komunikačného partnera, uplatňovať zdvorilosť,
- používanie jednoduchých argumentov na podporu názoru, rozlišovanie medzi faktami a domnienkami,
- rozlišovanie priameho a sprostredkovaného dialógu v súkromnom a vo verejnom prostredí,
- riziká dialógu vo verejnom alebo v internetovom prostredí,
- nácvik dialógu v rôznych komunikačných situáciách

Korešpondencia

- **porovnávanie písanej a elektronickej korešpondencie** v bežnej komunikácii,
- nácvik písania základných žánrov korešpondencie: **pohľadnica, súkromný list, krátka textová správa (sms, čet), jednoduchý e-mail.**

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- rozširovanie slovnej zásoby prostredníctvom aktuálnych tém dialógu a **riešenia vecných problémov**,
- vety a jednoduché súvetia pri vyjadrovaní rôznych komunikačných zámerov,
- **uplatňovanie melódie**, dôrazu a pohybových prostriedkov pri vedení dialógu,
- uplatňovanie **pravidiel spisovnej výslovnosti**, rozlišovanie bežnej hovorenej (štandardnej) a spisovnej výslovnosti,
- uplatňovanie osvojených **pravopisných pravidiel** v písanej a elektronickej korešpondencii.

Hovorená produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- zhromaždiť potrebné informácie k téme hovoreného prejavu,
- vyrozprávať príbeh so zápletkou a jej riešením,
- sformulovať jednoduchý opis pracovného postupu,;
- opísať objekty vystavené priamemu pozorovaniu,
- vyjadriť svoj názor na bežné alebo aktuálne témy a zdôvodniť ho,
- predniesť jednoduchý rečnícky prejav,
- upraviť obsahovú a jazykovú stránku hovoreného prejavu,
- aktívne počúvať hovorený prejav, klásť otázky k obsahu a k jazyku textu,
- rozlíšiť spisovnú výslovnosť od výslovnosti v miestnom nárečí,
- uplatniť v hovorenom prejave situačne vhodné jazykové, zvukové a pohybové prostriedky.

Obsahový štandard

Príprava a prednes hovoreného prejavu

- rozlišovanie spontánneho a pripraveného hovoreného prejavu,
- samostatný **výber témy** prejavu a **zdôvodnenie výberu** podľa komunikačného zámeru,
- **spôsoby zhromažďovania informácií** potrebných na rozvíjanie témy,
- usporiadanie informácií a samostatné vytvorenie **osnovy textu**,
- súvislé a myšlienково ucelené rozvíjanie témy podľa konkrétneho komunikačného zámeru: **informovať, vyrozprávať, opísať, zdôvodniť, emocionálne pôsobiť**,
- používanie **jednoduchých argumentov** na podporu názoru, **rozlišovanie medzi faktami a domnienkami**,
- výslovnostné cvičenia, cvičenia na moduláciu hlasu a na situačne vhodné používanie pohybových prostriedkov,
- prednes hovoreného prejavu v prostredí triedy, školy alebo na verejnosti.

Reflexia hovoreného/počúvaného prejavu

- vylepšovanie hovoreného prejavu pomocou kontrolných otázok k obsahu, osnove a použitým komunikačným prostriedkom,
- využitie jednoduchých **grafických nástrojov** na vylepšenie štruktúry textu,
- kladenie otázok k obsahu a k jazyku počúvaného textu,
- kladenie otázok, ktoré rozvíjajú vlastné nápady alebo nápady spolužiakov pri tvorení textu,
- formulovanie a zdôvodnenie odpovedí na položené otázky.

Žánre hovoreného textu

- tvorenie informačných textov určených pre verejné (školské) prostredie: **oznámenie, správa** (napr. do školského rozhlasu), **pozvanie** (na školské/záujmové podujatie),
- rozprávanie prežitej skúsenosti, objasňovanie udalosti, plánovanie udalosti, reálny alebo vymyslený príbeh **so zápletkou** a jej riešením,
- tvorenie jednoduchého opisu pracovného postupu, opisu predmetu, osoby, živočícha alebo prostredia na základe priameho pozorovania,
- vyjadrenie názoru na bežnú alebo aktuálnu tému, jeho zdôvodnenie, prípadne korigovanie názoru na základe argumentov spolužiakov,
- nácvik jednoduchého rečníckeho prejavu s informačnou funkciou (sprevádzanie návštevy po škole, obci).

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- používanie rôznych vetných a súvetných štruktúr pri rozvíjaní témy s konkrétnym komunikačným zámerom,
- používanie vhodnej slovnej zásoby podľa témy a komunikačného zámeru textu (**oslovenia, emocionálne slová a frazémy, primerané odborné a abstraktné slová**),
- porovnávanie a odlišovanie spisovnej a nárečovej výslovnosti, spisovných a nárečových tvarov so zameraním na nárečový región, v ktorom žiaci žijú,
- zdokonaľovanie zvukovej a pohybovej stránky hovoreného prejavu,
- uplatňovanie pravidiel spisovnej výslovnosti (**kvantita, spodobovanie, splývavá výslovnosť, výslovnosť spoluhláskových skupín**).

Písaná produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- tvoriť súvislý písaný alebo obrazovo-písaný text na zvolenú tému,
- použiť vhodný žáner písaného textu podľa komunikačného zámeru,
- zhromaždiť potrebné informácie na tvorbu písaného textu,

- napísať príbeh alebo osobný zážitok so zápletkou a jej riešením,
- vyjadriť písaním svoje pocity a fantáziu,
- vytvoriť jednoduchý opis pracovného postupu,
- opísať objekty vystavené priamemu pozorovaniu,
- sformulovať písomne argumenty na podporu svojho postoja k téme,
- upraviť obsahovú, kompozičnú a jazykovú stránku napísaného textu,
- uplatniť grafické zručnosti pri úprave formálnej stránky napísaného textu,
- uplatniť osvojené pravopisné pravidlá pri písaní.

Obsahový štandard

Proces tvorenia textu

- výber témy podľa **komunikačného/autorského zámeru a potenciálneho adresáta**,
- výber vhodného slohového postupu na vyjadrenie zamýšľaného obsahu,
- využívanie viacerých spôsobov zhromažďovania jazykového materiálu (slov, slovných spojení a vetných celkov) k zvolenej téme,
- členenie textu s využitím podrobnej alebo stručnej **osnovy**,
- tvorenie konceptu a upravovanie obsahu, členenia a jazyka textu,
- **pravopisná korektúra** v rozsahu osvojených pravopisných zručností,
- **grafická úprava textu** (aj pomocou základných možností textového editora),
- prezentovanie vlastného textu v prostredí triedy, školy alebo na verejnosti.

Metakognitívne procesy pri písaní textu

- plánovanie vhodného postupu pri tvorbe textu,
- použitie základných stratégií na vylepšenie písaného textu,
- **experimentovanie** s rôznymi nápadmi pri tvorení textu,
- kladenie otázok, ktoré rozvíjajú vlastné nápady alebo nápady spolužiakov pri tvorení textu.

Žánre písaného textu

- písanie informačných textov určených pre verejné (školské) prostredie: **oznámenie, správa, písaná alebo elektronická pozvánka na školské/záujmové podujatie**,
- stručné písomné zhrnutie odborných informácií,
- písanie reálneho alebo vymysleného **príbehu so zápletkou a jej riešením** (vyjadrenie zámernosti konania postáv, začlenenie opisných častí do príbehu),
- vytvorenie jednoduchého opisu pracovného postupu s využitím podporného obrazového materiálu,
- vytvorenie **opisu** predmetu, osoby, živočícha alebo prostredia na základe priameho pozorovania.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- vyjadrovanie myšlienok prostredníctvom základných typov priradovacieho a podradovacieho súvetia (využitie vetných modelov: V1, ale V2, V1, aby V2 atď.),
- uplatňovanie prostriedkov nadväzovania viet v texte: **pripájacie častice, opakovanie slov, synonymické opakovanie, opakovanie rovnakých tvarov slovesa, slovotvorne súvisiace slová,**
- používanie vhodnej slovnej zásoby a lexikálnych vzťahov podľa témy a komunikačného zámeru textu,
- využívanie primeraných grafických prostriedkov v písanom a elektronickom texte.

Osvojovanie a uplatňovanie pravopisu

- *fonemický pravopis*: automatizácia získaných pravopisných zručností, **pravopis písmena ь** (mäkký znak), **pravopis písmena ъ** (tvrdý znak),
- *etymologický pravopis*: **duálna forma podstatných mien** (napr. ммясо - мясо, память - память, тмяня – тмя), pričom zachované -n- považujeme za pozostatok bývalého nosového ě.
- *sémantický pravopis*: automatizácia získaných pravopisných zručností; nácvik pravopisu ďalších významových skupín **vlastných podstatných mien** (názvy sviatkov, ulíc, zemepisné názvy v prepojení s učivom ďalších vzdelávacích oblastí),
- *morfemický pravopis*: **delenie spoluhlások podľa znelosti** ako východisko uplatňovania morfemického pravopisu pri spodobovaní; nacvičovanie morfemického **pravopisu pri spodobovaní hlások v jednotlivých pozíciách** (na konci slova, na začiatku slova, vnútri slova, na hranici slov),
- *interpunkčný pravopis*: **písanie čiarky** v jednoduchej vete a v jednoduchom súvetí; **písanie interpunkčných znamienok v priamej reči**.

Vecná recepcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- aktívne počúvať a samostatne prečítať primerane náročný vecný (aj odborný) text,
- identifikovať doslovné (explicitné) informácie v počúvanom a v čítanom texte,
- vyvodíť implicitné informácie z počúvaného a z čítaného textu,
- vyvodíť informácie z nesúvislých, obrazovo-písaných a primeraných digitálnych textov,
- reprodukovat' a zhrnúť získané informácie,
- prepojiť získané informácie so svojimi doterajšími znalosťami a skúsenosťami,
- vyjadriť svoj názor na čítané/počúvané texty a zdôvodniť ho,
- posúdiť mieru vlastného porozumenia a použiť základné stratégie na zlepšenie porozumenia textu,

- využiť získané informácie pri učení sa, v bežnom živote alebo pri záujmových aktivitách,
- odlíšiť texty podľa komunikačného zámeru a poznať základné znaky rôznych typov textu,
- použiť pri porozumení textu primerané znalosti vetných a súvetných štruktúr, slovnej zásoby a lexikálnych vzťahov.

Obsahový štandard

Porozumenie textu

- **aktívne počúvanie**, samostatné **čítanie a prezeranie** primeraných žánrov vecného textu v rámci obsahov jednotlivých vzdelávacích oblastí,
- reprodukovanie obsahu textu, **rozhovor o texte**,
- úlohy na porozumenie doslovným (explicitným) informáciám v texte: vymenovanie **faktov**, objasňovanie nových **pojmov**, identifikovanie **klúčových informácií** a slov,
- úlohy na vyvodzovanie implicitných informácií z textu (vytváranie inferencií): **hľadanie súvislostí** medzi informáciami v texte, **prepájanie informácií** z textu s doterajšími znalosťami a skúsenosťami žiaka, **objasňovanie** informácií, **formulovanie** predpokladov a ich overovanie; **vyjadrovanie názoru** a jeho jednoduché **zdôvodnenie**,
- rozpoznávanie štruktúry textu: úlohy na porozumenie nadväznosti viet a odsekov v texte, členenie textu na časti pomocou osnovy;
- **využitie osnovy** pri reprodukcii textu alebo pri využití získaných informácií vo vlastnom texte.

Metakognitívne procesy pri recepcii vecného textu

- monitorovanie a hodnotenie vlastného porozumenia žiakom na základe systematickej spätnej väzby učiteľa na výkon (správnosť/prijateľnosť porozumenia) a spätnej väzby na hodnotenie vlastného výkonu žiakom („*Myslel si si, že si správne odpovedal, a mal si pravdu.*“),
- reflexia neporozumenia a jeho príčin: identifikovanie **nejasností, kladenie otázok, hľadanie odpovedí**,
- plánovanie – vymedzenie potrebného času, voľba vhodného postupu pri práci s textom,
- samostatné používanie jednoduchých postupov a stratégií učenia sa z textu,
- stručné súhrny klúčových informácií a poznatkov,
- **tvorenie vlastných otázok k textu**,
- podporovanie aktívneho čitateľa/poslucháča schopného vlastné čítanie/počúvanie zlepšovať, objektívne posúdiť výsledky čítania/počúvania a v komunikácii s druhými ich vyjadriť, zdôvodniť, prípadne korigovať.

Žánre vecného textu

- rozpoznanie základných znakov informačného textu: **presnosť, stručnosť a prehľadnosť**,
- porozumenie informačným žánrom: **odborná informácia, úradná pozvánka, úradný oznam, mediálna správa**,

- porozumenie nesúvislým informačným žánrom: **jazykový slovník, graf, mapa, diagram, schéma, náčrt**,
- rozpoznanie základných znakov rozprávacieho textu: **subjektívnosť, časová následnosť, príčinnno-dôsledkové vzťahy**,
- porozumenie príbehu so zápletkou a jej riešením, porozumenie zámernosti konania postáv a funkcie opisných častí v príbehu,
- rozpoznanie základných znakov opisného textu: vymenúvanie a usporiadanie znakov opísaného javu alebo postupnosti opísaných dejov, odlišenie hlavných a vedľajších znakov,
- porozumenie jednoduchým opisným žánrom: **opis pracovného postupu, opis objektu** (predmet, živočích, osoba),
- porozumenie jednoduchých **rečníckych prejavov**.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- rozoznávanie prostriedkov nadväzovania viet v texte,
- úloha vetnej stavby pri porozumení textu: rozvíjanie **slovesa** vo vete a vyjadrovanie rôznych **syntaktických významov** (kto, čo, aký, kde, kedy, ako),
- úloha súvetnej stavby pri porozumení textu (základné typy jednoduchého súvetia v podobe vetných modelov, bez použitia terminológie),
- základné poznávanie významu a funkcie jednotlivých slovných druhov v texte,
- pojem **skloňovanie a pádové otázky**; rozlišovanie tvarov podstatných mien, prídavných mien a zámen v texte; rozlišovanie slovesného času a spôsobu v texte,
- vyvodzovanie významov nových alebo neznámych slov z textu: **abstraktné slová** (názvy vlastností a názvy dejov), **viacvýznamové slová, ustálené slovné spojenia s priamym významom, ustálené slovné spojenia s obrazným významom (príslovia, porekadlá, pranostiky a iné primerané frazémy)**,
- identifikovanie slov z rovnakého slovotvorného hniezda v texte, pozorovanie predponového a príponového tvorenia slov, motivačný vzťah medzi základovým a odvodeným slovom.

Zážitková recepcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- aktívne počúvať a prečítať s porozumením primerane náročný literárny text,
- identifikovať explicitné významy a vyvodiť základné implicitné významy z počutého a prečítaného literárneho textu,
- vyjadriť, ako na nich text a čítanie pôsobia a opísať zážitok,
- zhodnotiť text na základe vlastných pocitov a prežívania,

- zdieľať svoj zážitok z čítania alebo počúvania textu primeraným spôsobom verbálne alebo neverbálne,
- predniesť text s výraznou intonáciou a s citovým prežitím v rámci svojich schopností,
- dramatisovať vybrané texty aj s pomocou zástupných rekvizít,
- vytvoriť otázky k čítanému alebo počúvanému textu,
- odlíšiť diela z poézie, prózy a drámy na základe štruktúrnych prvkov textu,
- odlíšiť jednotlivé žánre na základe štruktúrnych prvkov textu.

Obsahový štandard

Čítanie s porozumením

- samostatné prerozprávanie obsahu čítaného alebo počúvaného textu, reprodukovanie deja s jednou **dejovou líniou** s obrazovou alebo slovnou oporou a bez nej,
- predvídanie z počutého alebo prečítaného textu,
- vyvodzovanie základných implicitných významov z čítaného alebo počúvaného textu pomocou ústnych a jednoduchých písomných otázok,
- orientácia v primerane náročných literárnych textoch, vyhľadávanie konkrétnych informácií, určenie ich dôležitosti vzhľadom na obsah textu, stručné zhrnutie informácií,
- vysvetľovanie významu **neznámych slov, slovných spojení a umeleckých jazykových prostriedkov**,
- formulovanie vlastných myšlienok a záverov z prečítaného vlastnými slovami,
- porozumenie literárnym pojmom umeleckému zobrazeniu skutočnosti, obrazným a symbolickým významom slov: **rytmus, personifikácia, epiteton, refrén, téma, rozprávač**,
- porovnávanie informácií, motívov, udalostí z rôznych druhov umeleckých textov navzájom,
- porovnávanie rôznych typov spracovania príbehu (**dramatická, rozhlasová, filmová podoba**).

Čítanie pre zážitok

- čítanie kníh, ktoré žiakovi prinášajú radosť a potešenie (knihy rôznych žánrov a s menším počtom ilustrácií v pomere k textu),
- opakované čítanie obľúbených textov, tém a žánrov podľa záujmov,
- sebazpoznávanie, porovnávanie vlastných čitateľských aktivít a skúseností z čítania s rovesníkmi, hľadanie zhôd a rozdielov,
- vyjadrovanie postoja a zdieľanie vlastných pocitov, myšlienok a zážitkov z textu a z ilustrácie verbálnym aj neverbálnym spôsobom,
- pátranie po **rozprávkach, príbehoch, povestiach a mýtoch k histórii obce alebo regiónu**, skúmanie, zaznamenávanie, porovnávanie, prezentovanie,
- stvárnenie obsahu textu metódami **tvorivej dramatiky**, výtvarnými alebo hudobnými činnosťami,
- formovanie **empatie, súcitu, hodnôt a postojov** na základe čítaného alebo počutého textu,
- sprostredkovanie umeleckého zážitku cez rôzne formy spracovania textu – divadelné, filmové, rozhlasové a iné spracovanie literárnych diel.

Samostatný/sebavedomý čitateľ

- samostatný a cielený výber kníh a časopisov na čítanie,
- samostatné budovanie čitateľského portfólia, vedenie podrobnejších záznamov v rôznych formách a podobách o knihách, o svojom čítaní a jeho pokrokoch,
- čítanie a reflexia čítania textov rôznych žánrov, stanovenie individuálnych čitateľských cieľov a výziev v čítaní,
- uvažovanie o zobrazení **postáv, faktov, dejov v texte v kontexte doby a kultúry**, vyjadrovanie názoru, pokusy o hodnotenie,
- aktívne vyhľadávanie a využívanie aj iných dostupných druhov knižnice (okrem triednej knižnice aj školská knižnica alebo mestská/obecná knižnica).

Metakognitívne procesy pri recepcii literárneho textu

- **hodnotenie vlastného porozumenia textu žiakom** (nadväznosť na monitorovanie vlastného čítania),
- posúdenie porozumenia/neporozumenia textu; hľadanie dôvodu prípadného neporozumenia (neznámy kontext, nezrozumiteľné vyjadrenia, slovná zásoba),
- tvorenie vlastných interpretačných otázok k textu,
- riešenie úloh na porozumenie textu (*Viem, čo text hovorí?*, *Rozumiem obsahu textu?*, *Viem ho prerozprávať?*, *Dokážem predvídať pokračovanie?*) ako súčasť a základ regulačných procesov pre evalváciu a reflexiu vlastného čítania, pre hlbšie porozumenie textu, jeho štruktúru,
- plánovanie čítania a odhadovanie času na čítanie.

Tematické okruhy a žánre na výber

- tematické okruhy z 1. cyklu sa obohacujú o nové témy a pohľady: **sebahodnotenie**, osobné záujmy a potreby, **spravodlivosť – nespravodlivosť**, odlišnosť od iných, zdravý životný štýl, bohatstvo – chudoba, bezpečnosť, láska k domovu a rodine, svet divadla, životné prostredie, pomoc ľuďom a zvieratám v núdzi,
- čítanie a počúvanie textov z rôznych typov a žánrov rusínskej literatúry so zreteľom na detský aspekt a záujmy žiakov z 1. cyklu sa obohacuje o **scenár, divadelnú hru, rozhlasovú hru, legendu, baladu, báj, poviedku, román, biografiu, fantasy literatúru**.

Vzdelávacie štandardy rusínskeho jazyka a literatúry pre 3. cyklus

Hlavným cieľom 3. cyklu je rozvíjanie sociálne a kultúrne významných gramotnostných schopností žiaka, ktoré sú dôležité v súčasnej informačnej spoločnosti. Dôraz sa kladie na postupné využívanie čoraz širšieho spektra mimoučebnicových textov a multimediálnych komunikátov so zámerom vyhľadávať, triediť a kriticky hodnotiť informácie a informačné zdroje. S tým súvisí rozvíjanie argumentačných zručností a schopnosti riešiť problémy. Zároveň je úlohou tretieho cyklu rozvíjať emočnú sebareguláciu žiaka a efektívnu spoluprácu a komunikáciu v kolektíve.

Ciele vzdelávania pre 3. cyklus

- Aktívne vstupovať do hovorenej a písanej komunikačnej interakcie, vecne a sociálne primerane reagovať na repliky komunikačného partnera, formulovať primerané argumenty.
- Pripraviť a prezentovať primerané hovorené a obrazovo-hovorené texty s komunikačným zámerom objasniť problém alebo presvedčiť adresáta.
- Vytvoriť primeraný písaný, obrazovo-písaný alebo digitálny text s cieľom objektívne informovať, objasniť problém a vyjadriť názor podložený argumentmi.
- Uplatňovať stratégie tvorby písaného textu, regulovať vlastný proces písania, uplatniť znalosti pravopisných pravidiel.
- Čítať a počúvať rôzne druhy vecného textu, rozumieť mu, zhrnúť a vyhodnotiť získané informácie, využiť informácie pri vzdelávaní a v iných komunikačných oblastiach.
- Uplatňovať stratégie porozumenia textu, plánovať a monitorovať úspešnosť porozumenia, regulovať vlastné porozumenie textu.
- Získať a spracovať informácie z rôznych médií (tlačených, digitálnych, audiovizuálnych), veku primerane kriticky posúdiť pravdivosť a spoľahlivosť informácií a ich zmysluplné využitie.
- Nadobudnúť estetickú skúsenosť z recepcie rôznych literárnych žánrov, zdieľať obsahové, emocionálne a hodnotové posolstvá textu vo vlastných tvorivých aktivitách.
- Objasniť príslušnosť literárnych diel ku kultúrnemu dedičstvu s dôrazom na hodnotu empatie, tolerance a rešpektu človeka k človeku.
- Uplatňovať tvorivosť pri riešení úloh, problémov a projektov, efektívne pritom spolupracovať v kolektíve.
- Použiť pri porozumení a tvorení textu znalosti o systéme jazykových prostriedkov, využívať pritom jazykové slovníky v knižnej a elektronickej podobe.
- Objasniť význam jazyka ako reprezentanta národnej kultúry, chápať potrebu dobrého ovládania spisovného jazyka v rámci vzdelávania a účasti v sociálnom a občianskom živote.
- Rešpektovať jazykovú a kultúrnu rôznorodosť v spoločnosti, chápať jazykové potreby príslušníkov iných národov a národností.

Komunikačná interakcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- rozlíšiť komunikačnú interakciu podľa prostredia, komunikačného partnera a komunikačného zámeru,
- rozlíšiť špecifiká komunikačnej interakcie v rôznych jazykoch, rešpektovať príslušníkov iných národov a kultúr,
- rozvinúť dialóg vecne a aktívne, kriticky reagovať na repliky komunikačného partnera,
- uplatniť pri vedení dialógu zásady kooperácie a zdvorilosti,

- vyjadriť názor na spoločensky aktuálne témy a podporiť ho rôznymi druhmi argumentov,
- diskutovať v skupinách na aktuálne témy, uplatniť pritom argumentačné zručnosti,
- využiť na komunikáciu situačne vhodné komunikačné kanály,
- použiť rôzne žánre bežnej a administratívnej korešpondencie,
- spolupracovať pri riešení problémov v kolektíve a predchádzať konfliktom reguláciou svojho správania.

Obsahový štandard

Komunikačné zvyklosti a viacjazyčnosť

- komunikačná situácia, komunikačné činitele, zásady kooperácie a zdvorilosti,
- situačne vhodné používanie jednotlivých variet rusínčiny (**spisovný jazyk, štandardná varieta, slang, nárečie**),
- nácvik interakcie v rôznych komunikačných situáciách,
- poznávanie a porovnávanie komunikačnej interakcie vo viacerých jazykoch,
- viacjazyčné prostredie na Slovensku, chápanie jazykových potrieb príslušníkov iných národov a národnostných menšín.

Dialogická komunikácia, diskusia a kooperácia

- nácvik kooperácie v priamom alebo v sprostredkovanom dialógu: komunikovať primerané množstvo informácií, hovoriť pravdivo, k veci, jasne a zrozumiteľne,
- zásady zdvorilosti (**takt, veľkorysosť, uspokojenie, súhlas, skromnosť, sympatia**) a ich uplatňovanie v komunikácii,
- pravidlá asertívnej komunikácie a jej nácvik,
- druhy argumentov, argumentačných techník a ich nácvik,
- rozlišovanie **tvrdenia, argumentu a presvedčenia**,
- nácvik **skupinovej diskusie** na aktuálnu tému,
- participácia v internetovej diskusii, zapojenie do **diskusného fóra**,
- hľadanie konštruktívnych riešení konfliktných situácií,
- identifikovanie manipulatívnej komunikácie a obranná reakcia na ňu.

Korešpondencia

- nácvik bežnej elektronickej korešpondencie prostredníctvom e-mailu,
- používanie veľkých písmen na vyjadrenie úcty,
- jazykové a grafické špecifiká krátkych textových správ.

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- porozumenie a používanie tematickej slovnej zásoby v rámci obsahového zamerania interaktívnych aktivít,
- nadväzovanie replík v dialógu, používanie vhodných nadväzovacích prostriedkov (oslovenia, pripájacie častice, zámenné a iné synonymá),
- využívanie argumentačnej funkcie komunikačných prostriedkov (**príklady, citáty, frazémy, dôraz, gestá**),
- uplatňovanie pravidiel spisovnej výslovnosti v domácich a v cudzích slovách,
- situačne vhodné používanie zvukových, pohybových a mimojazykových prostriedkov,
- uplatňovanie osvojených pravopisných pravidiel v písanej a v elektronickej interakcii.

Hovorená produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- vytvoriť obsahovo a formálne súdržný hovorený text s rôznym komunikačným zámerom,
- rozlíšiť žánre hovoreného a obrazovo-hovoreného textu,
- zhromaždiť informácie k textu z viacerých zdrojov, overiť pravdivosť získaných informácií,
- zhrnúť, zhodnotiť a využiť získané informácie,
- prezentovať získané informácie a objasniť problémy,
- pripraviť a predniesť presvedčací rečnícky prejav, využiť pritom rôzne druhy argumentov,
- pripraviť a kultivovane predniesť príležitostný rečnícky prejav,
- použiť vhodné stratégie pri príprave a pri úprave hovoreného a obrazovo-hovoreného textu,
- analyzovať a zhodnotiť hovorené prejavy iných, svoje stanovisko podoprieť argumentmi,
- využiť jazykové slovníky pri tvorení, úprave a hodnotení prejavu.

Obsahový štandard

Príprava a prezentácia hovoreného prejavu

- písomná príprava **hovoreného a obrazovo-hovoreného textu** podľa týchto fáz: výber témy, zhromažďovanie materiálu, selekcia a kompozícia, tvorba konceptu, úprava textu,
- príprava vizuálnej zložky textu a jej úprava pri obrazovo-hovorenom texte,
- vhodné stratégie prípravy a úpravy textu (obsahové, kompozičné, jazykové a vizuálne),
- využívanie knižných a elektronických **jazykových slovníkov**,
- nácvik kultivovaného prednesu hovoreného prejavu,
- nácvik kultivovanej prezentácie obrazovo-hovoreného textu, funkčné prepájanie jazykovej a obrazovej zložky,
- prezentovanie vlastného textu v prostredí triedy, školy alebo na verejnosti.

Reflexia hovoreného/počúvaného prejavu

- sebareflexia prezentovaného prejavu,
- aktívne a kritické počúvanie hovorených prejavov iných,
- analyzovanie a hodnotenie obsahovej, kompozičnej, jazykovej, prednesovej a vizuálnej stránky prejavu podľa vopred stanovených kritérií,
- formulovanie argumentov pri vyjadrovaní stanoviska k vlastnému alebo inému hovorenému prejavu.

Žánre hovoreného a obrazovo-hovoreného textu

- **presvedčací (persuazívny) rečnícky prejav:** vyjadrenie názoru na aktuálne témy s podporou argumentov a s cieľom presvedčiť adresáta,
- **príležitostný rečnícky prejav: slávnostný príhovor, moderovanie podujatia.**

Komunikačné prostriedky a pravidlá odborného hovoreného a obrazovo-hovoreného prejavu

- porozumenie a používanie tematickej slovnej zásoby v rámci obsahového zamerania textu,
- využívanie argumentačnej funkcie komunikačných prostriedkov: **príklady, fakty, citáty, dôraz, pauza, gestá, grafické prostriedky v obrazovo-hovorenom texte** (s využitím možností textového editora),
- uplatňovanie pravidiel spisovnej výslovnosti v domácich a cudzích slovách,
- primeraná modulácia hlasu a situačne vhodné používanie pohybových a mimojazykových prostriedkov.

Písaná produkcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- vytvoriť obsahovo a formálne súdržný písaný a obrazovo-písaný text s rôznym komunikačným zámerom,
- zdôvodniť voľbu žánra písaného textu pre naplnenie komunikačného alebo autorského zámeru,
- zohľadniť očakávania (potenciálneho) adresáta písaného textu,
- využiť písanie ako prostriedok sebvýjadrenia, uplatniť pritom tvorivé postupy,
- využiť písanie ako učebnú stratégiu,
- využiť písanie na vyjadrenie názoru a na argumentáciu,
- zhromaždiť informácie k textu z viacerých informačných zdrojov, overiť pravdivosť informácií,
- pri písaní uplatniť pravopisné pravidlá,
- zmonitorovať priebeh vlastného písania a využiť rôzne stratégie na jeho vylepšenie,
- upraviť obsahovú, kompozičnú, jazykovú a formálnu stránku napísaného textu,

- pri tvorení a úprave textu využiť druhy jazykových slovníkov,
- použiť pri úprave formy textu počítačové textové editory.

Obsahový štandard

Proces tvorenia textu

- individuálna voľba témy podľa komunikačného/autorského zámeru a potenciálneho/reálneho adresáta,
- voľba vhodného slohového postupu na komunikovanie zamýšľaného obsahu,
- využívanie viacerých spôsobov zhromažďovania jazykového materiálu (slov, slovných spojení a vetných celkov) k zvolenej téme s využitím potrebných zdrojov (vrátane jazykových slovníkov) a interakcie s inými osobami,
- členenie obsahu písaného textu s využitím rôznych stratégií (**osnova, grafické znázornenie štruktúry textu a pod.**),
- tvorenie konceptu a jeho upravovanie po obsahovej, kompozičnej a jazykovej stránke,
- pravopisná korektúra s využitím základných korektorských značiek a jazykových slovníkov,
- upravovanie **obrazovej a grafickej zložky** textu pri **multimodálnych a digitálnych textoch** a využitie ďalších možností textového editora,
- prezentovanie vlastného textu v prostredí triedy, školy alebo na verejnosti.

Metakognitívne procesy pri písaní textu

- porozumenie produkčnej úlohy a stanovenie cieľa písania,
- plánovanie efektívnych stratégií pri tvorení textu, v prípade neefektívnej stratégie úprava zaužívaného postupu pri tvorení,
- monitorovanie priebehu zhromažďovania a triedenia vhodného jazykového materiálu,
- koncentrácia pozornosti a sústredená práca vo fáze štylizácie, vedomé potlačanie rušivých a nesúvisiacich podnetov,
- analýza a hodnotenie textu a jeho častí vzhľadom na komunikačný zámer, slohový postup a adresáta.

Žánre písaného a obrazovo-písaného textu

- vyjadrenie subjektívneho názoru na všeobecne známu tému v **úvahovom texte**,
- písomné vyjadrenie názoru na aktuálne témy s podporou argumentov a s cieľom presvedčiť adresáta,
- vytvorenie zážitkového rozprávacieho textu s premyslenou štruktúrou a zapojením opisných častí,
- sebavyjadrenie prostredníctvom rôznych techník tvorivého písania (aj v kombinácii s obrazovou zložkou).

Komunikačné prostriedky a pravidlá

- použitie jednoduchých a zložených súvetí ako prostriedkov vyjadrovania časovo-priestorových alebo logických vzťahov v texte,
- porozumenie a používanie tematickej slovnej zásoby v rámci obsahového zamerania textu,
- využívanie **argumentačnej funkcie** komunikačných prostriedkov: **príklady, fakty, citáty, grafické prostriedky**,
- použitie rôznych druhov nadväzovacích prostriedkov (konektorov) v texte: **pripájacie častice, lexikálne opakovanie (zámenné a iné synonymá, antonymá, metafora/metonymia, slovo- tvorné prostriedky, asociácie), morfológické opakovanie (kategória zhody)**.

Osvojovanie a uplatňovanie pravopisu

- automatizácia získaných pravopisných zručností pri jednotlivých pravopisných princípoch,
- morfematický pravopis: poznávanie a upevňovanie **typov/vzorov** skloňovania **podstatných mien a prídavných mien** ako východisko uplatňovania morfematického pravopisu pri pravopise **pádových koncoviek**,
- nacvičovanie pravopisu pádovej koncovky pri ďalších ohybných slovných druhoch (**zámená, číslovky**) a nácvik pravopisu ďalších **slovo- tvorných prípon a predpôn**,
- etymologický pravopis: výslovnosť a písanie **samohlásky и** s priblížením **do e** (зима, липа, сиела). Výslovnosť a písanie **samohlásky o** v prípadoch, kedy sa vyslovuje **ako zatvorené ô**. (вôвк, стôвка, кôнôплі, вôрôблі, мôркôв). Výslovnosť a písanie **samohlásky e**, kedy sa vyslovuje **ako zatvorené ê** (кêшêня, на бêрезі, пêлêвня, вêрьба),
- sémantický pravopis: nacvičovanie pravopisu zložitejších **zemepisných názvov, názvov štátov, ulíc, inštitúcií a kultúrnych výtvorov** (v prepojení s učivom ďalších vzdelávacích oblastí),
- interpunkčný pravopis: písanie **čiarky** v jednoduchom a zloženom súvetí; pravopis ďalších interpunkčných znamienok (**bodkočiarka, dvojbodka, pomlčka, úvodzovky** atď.).

Vecná recepcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- cieľavedome a samostatne počúvať a prečítať primerane náročný text s konkrétnym zámerom v rámci vzdelávania, záujmových aktivít alebo zapojenia do spoločenského a občianskeho života,
- orientovať sa v rôznych žánroch vecného textu,
- získať a spracovať informácie z rôznych informačných zdrojov (tlačených, audiovizuálnych, digitálnych),
- objasniť informácie a vyvodené súvislosti z textu, konfrontovať ich s vlastnými znalosťami a skúsenosťami,

- vyjadriť svoj názor na čítané/počúvané texty, podporiť ho argumentmi a prezentovať v skupinovej diskusii,
- kriticky posúdiť pravdivosť a spoľahlivosť informácií a ich zmysluplné využitie,
- využiť získané informácie pri tvorení vlastných textov s cieľom vzdelávania alebo sebaujdenia,
- uplatniť rôzne stratégie porozumenia textu, plánovať a monitorovať úspešnosť porozumenia,
- regulovať vlastné porozumenie textu,
- porovnať obsahové, kompozičné a jazykové odlišnosti textov podľa rôzneho komunikačného zámeru a slohového postupu,
- analyzovať jazykové prostriedky v texte (syntaktické, lexikálne, slovotvorné, morfológické) a ich úlohu pri porozumení textu, využiť pritom rôzne druhy jazykových slovníkov,
- analyzovať úlohu poprijazykových (grafických, pohybových, zvukových) a mimojazykových prostriedkov pri porozumení čítaného a počúvaného textu,
- využiť rôzne druhy jazykových slovníkov pri porozumení textu a pri jeho analýze,
- porozumieť hodnote a funkciám jazyka v osobnom a v spoločenskom živote a vytvoriť si pozitívny postoj k iným jazykom a kultúram.

Obsahový štandard

Porozumenie textu a využitie získaných informácií

- **analytické počúvanie**, čítanie a prezeranie rôznych druhov a žánrov vecného textu v rámci obsahov jednotlivých vzdelávacích oblastí,
- porozumenie súvislým, nesúvislým a multimodálnym textom na úrovni explicitných a implicitných významov,
- učiteľom riadené a samostatné vyvodzovanie implicitných informácií z textu prehlbujúce základné porozumenie textu: objasňovanie súvislostí, vyjadrovanie názoru, uvádzanie podporujúcich argumentov, využívanie predchádzajúcich znalostí na dosiahnutie logicky prijateľných záverov (**induktívne inferencie**), logické úsudky z informácií a dôkazov priamo dostupných v texte (**deduktívne inferencie**),
- získavanie, spracovanie a triedenie informácií z rôznych **informačných zdrojov**,
- posúdenie pravdivosti a spoľahlivosti informácií na základe ich overovania a konfrontovania vo viacerých zdrojoch,
- zdieľanie a prezentovanie získaných informácií v skupinovej diskusii, obhajovanie názoru pomocou argumentov, vecné reagovanie na argumenty účastníkov diskusie,
- využitie spracovaných informácií z textu pri riešení učebných úloh a problémových situácií, pri vzdelávaní a sebaujdení,
- porozumenie štruktúry textu podľa komunikačného zámeru a použitého slohového postupu.

Metakognitívne procesy pri recepcii vecného textu

- orientácia v dostupných **primárnych a sekundárnych informačných zdrojoch** (s dôrazom na využívanie autorských textov, knižných, časopiseckých a encyklopedických publikácií),

- vlastný výber a vyhľadávanie textov na čítanie alebo počúvanie v závislosti od cieľov čitateľa/poslucháča, vyhodnocovanie cieľov, reflexia a komunikovanie výsledkov čítania alebo počúvania,
- upevňovanie osvojených stratégií čítania a učenia sa z textu a náročnejšie formy spracovania obsahu (**konspekt, sumarizácia, anotácia, grafické nástroje**),
- využívanie osvojených stratégií čítania/počúvania a rozvíjanie špecifických stratégií informačného správania v digitálnom prostredí,
- formovanie základných spôsobilostí informačnej gramotnosti – stratégií zvládania kvantity a rozlišovania kvality dostupných informácií,
- dôraz na podporovanie **hodnotiacich postojov, kritického myslenia a vlastnej autorskej tvorby pri práci s informáciami**,
- aktívne a samostatné využívanie fyzických a elektronických knižníc, orientácia v knižných katalógoch.

Vlastnosti textu

- základné vlastnosti textu a ich uplatnenie pri porozumení textu:
- obsahová súdržnosť textu: rozvíjanie témy a logické usporiadanie **viet a odsekov** podľa použitého slohového postupu (informačný, opisný, rozprávací, výkladový/úvahový),
- **formálna súdržnosť textu**: nadväzovanie viet prostredníctvom rôznych druhov nadväzovacích prostriedkov (konektorov), analyzovanie nadväzovacích prostriedkov v texte,
- rozlišovanie textov podľa komunikačného zámeru: informovať, objasniť, argumentovať, presvedčiť, zaujať, emocionálne pôsobiť,
- porovnávanie textov podľa obsahu, slohového postupu a použitých jazykových prostriedkov.

Žánre vecného textu

- porozumenie rečníckych prejavov a rozlišovanie rečníckych žánrov: **príležitostné prejavy (slávnostné príhovory, moderovanie)**.

Význam a funkcie jazyka, komunikačné prostriedky a pravidlá

- porozumenie funkciám, významu a stavbe jazyka (**jazykové roviny a oblasti jazyka**),
- vzťah rusínčiny k iným jazykom: základné informácie o svetových jazykoch (v prepojení s výučbou cudzieho jazyka), o zemepisne blízkych jazykoch a o **slovanských jazykoch**,
- základné informácie o **histórii** a jazykovej situácii zahraničných **Rusínov**,
- individuálny vzťah žiaka k jazykom, porozumenie problematike **viacjazyčnosti** na území a mimo územia štátu,
- využitie znalostí jazykových prostriedkov pri porozumení textu:
- syntaktické prostriedky: jednoduché a zložené súvetia ako prostriedky rozvíjania témy a vyjadrovania logických vzťahov v texte; vyjadrovanie syntaktických významov vo vete (**vetné členy: podmet, prísudok, predmet, prívlastok, príslovkové určenie**) a ich úloha pri porozumení textu,

- lexikálne prostriedky: analyzovanie slovnej zásoby v texte z hľadiska komunikačného zámeru, slohového postupu a témy textu; spôsoby obohacovania slovnej zásoby rusínčiny (nové slová v jazyku – preberanie, tvorenie, ustálené slovné spojenia, prenášanie významu, skratky); pragmaticky príznakové slová (**knižné a zastarané slová, expresívne slová, nespisovné slová**), porozumenie bežným a kultúrnym frazémam,
- **slovtvorné prostriedky**: úloha slovtvorby pri porozumení textu (slovtvorná stavba napovedá význam slova; slová z rovnakého slovtvorného hniezda sú prostriedkom súdržnosti textu); motivačný vzťah medzi základovým a utvoreným slovom (slovtvorná stavba), slovtvorné spôsoby (odvodzovanie, skladanie), slovtvorné prostriedky (predpony, prípony, slovtvorný základ),
- **morfologické prostriedky**: analyzovanie významu a funkcie slovných druhov pri porozumení textu; základné významové skupiny plnovýznamových slovných druhov (**podstatné mená** – konkrétne, abstraktné, vlastné, nevlastné; prídavné mená – akostné, vzťahové, privlastňovacie; **číslovky** – základné, radové, skupinové, neurčité; **slovesá** – činnostné, stavové; **príslovky** – miesta, času, spôsobu, príčiny; **zámená** – osobné, privlastňovacie, ukazovacie, opytovacie, zvrtné, neurčité, vymedzovacie; ohybné a neohybné slovné druhy; **gramatické kategórie** pri ohybných slovných druhoch (rod, číslo, pád; pri slovesách – osoba, číslo čas, spôsob, vid).

Zážitková recepcia

Výkonový štandard

Žiak vie/dokáže:

- samostatne a kriticky prečítať primerane náročný literárny text,
- zhodnotiť text na základe vlastných pocitov a prežívania,
- zdieľať svoj zážitok z čítania alebo počúvania textu primeraným spôsobom verbálne alebo neverbálne,
- určiť na základe štruktúry textu jeho žáner, zameranie a účel,
- recitovať so snahou o výrazný prednes a vyjadrenie individuálneho zážitku primerane náročný, hodnotný umelecký text,
- porovnať a zhodnotiť štruktúrne prvky jednotlivých žánrov umeleckej literatúry (vnútorná kompozícia literárneho diela, ja- a on-rozprávanie, striedavý a združený rým, obkročný a prerývaný rým, voľný verš, básnická otázka, metafora, monológ, dejstvo,
- kriticky vyhodnotiť autorov zámer, zaujať stanovisko k prečítanému textu,
- diskutovať o texte a prečítaný text využiť ako podporu pre svoju argumentáciu,
- samostatne si vybrať knihy na čítanie, zdôvodniť svoj výber, odporučiť knihy s odôvodnením.

Obsahový štandard

Čítanie s porozumením

- samostatné prerozprávanie obsahu čítaného alebo počúvaného textu, reprodukovanie deja s viacerými dejovými líniami, zmena času a miesta udalostí pri prerozprávaní, prerozprávanie príbehu z rôznych uhlov pohľadu, používanie citátov a stručné prerozprávanie príbehu na základe zápletky alebo deja, porovnávanie textov,
- identifikácia a opis stavebných prvkov textu na základe poznania žánru a čitateľských skúseností,
- hodnotenie štruktúry a prvkov textu, **umelecké jazykové prostriedky** a ich pôsobenie na čitateľa,
- rozlišovanie priameho a obrazného pomenovania v texte **prózy a poézie** vo viazanom aj **voľnom verši, prenesený význam slov, umelecké jazykové prostriedky**,
- diskutovanie o texte, prezentácia vlastnej interpretácie textu, domýšľanie a tvorba variantu pokračovania textu,
- diskutovanie o texte, prezentácia vlastnej interpretácie textu, domýšľanie a tvorba variantu pokračovania textu,
- predvídanie z počutého alebo prečítaného textu;
- dedukcia významu neznámych slov, slovných spojení a umeleckých jazykových prostriedkov z kontextu, vysvetľovanie pomocou ďalších zdrojov (iné texty, slovníky),
- formulovanie rôznych druhov otázok k textu – **faktografické, induktívne, deduktívne, fantazijné, analytické a hodnotiace otázky**).

Čítanie pre zážitok

- rozpoznanie a pomenovanie pôsobenia textu na vlastné prežívanie, rozoznávanie príčin tohto pôsobenia, schopnosť predstaviť si ako text (jeho prvok) môže pôsobiť na iných, aké reakcie môže vyvolať,
- vyjadrovanie a zdieľanie vlastných pocitov, postojov, myšlienok a zážitkov z literárneho, dramatického a filmového spracovania a z ilustrácií verbálnym aj neverbálnym spôsobom,
- motívy, príčiny konania hrdinov, porovnávanie názorov a pocitov hrdinov so svojimi emóciami, zážitkami a skúsenosťami,
- čítanie pre potešenie a zážitok, čítanie kníh podľa vlastného výberu a diskusie o prečítaných knihách,
- stvárnenie témy v literárnom, dramatickom, rozhlasovom a filmovom spracovaní,
- prednes textu so snahou o estetickú **intonáciu** a citové prežívanie v rámci svojich schopností,
- formovanie empatie, súcitu, hodnôt a postojov na základe čítaného alebo počúvaného textu.

Samostatný/sebavedomý čitateľ

- pravidelné vyhotovovanie tvorivých záznamov o knihách, svojom čitateľstve a jeho pokroku: tvorba **myšlienkových máp, reflexia a záznam posolstiev z textov**, dojmov z čítania, z divadelného a filmového predstavenia,

- analýza vlastného čítania a jeho potenciál: zámerné a cieľavedomé plánovanie a formovanie vlastného čítania,
- rozširovanie čitateľského teritória (**e-knihy, časopisy, internet, audioknihy**),
- samostatné a ciele používajú knižnice, orientácia v knižných katalógoch, využívanie fyzických a elektronických knižníc a databáz.

Metakognitívne procesy pri recepcii literárneho textu

- budovanie schopnosti vedome pracovať s textom ako so zmysluplným zdrojom poznatkov a zážitku,
- uvedomenie si obsahu a významu prečítaného a možností regulačných procesov (výber stratégie na overenie porozumenia),
- vyhodnotenie a reflexia vlastného čítania, hlbšie porozumenie textu a jeho štruktúr,
- riešenie úloh na porozumenie textu (overenie porozumenia) a prepájanie tém s reálnym životom,
- vlastný výber a vyhľadávanie textov na čítanie alebo počúvanie v závislosti od čitateľských preferencií (tém, žánrov, autorov),
- komunikovanie významov a zážitku z čítania, počúvania alebo audiovizuálneho umenia,
- plánovanie procesu recepcie umeleckého diela (pri čítaní a počúvaní literárnych textov, v rámci návštevy divadelného a filmového predstavenia) a plánovanie recepčných aktivít.

Tematické okruhy a žánre na výber

- tematické okruhy z 1. a 2. cyklu sa obohacujú o nové témy a pohľady: dôstojnosť, osobné záujmy – potreby a záujmy iných, odvaha, sloboda, zodpovednosť, hodnoty, nenávisť, hrdinstvo, mier, obeta, láska, šťastie, silné a slabé stránky osobnosti, prvá láska, spoločné hodnoty, spoločné konanie a osamelosť, strach, problémy v škole, tolerancia, dovolené a zakázané, rozmanitosť kultúr, národná kultúra, slovné hry, krása, realita a fantázia, úcta k živej a neživej prírode, minulosť, prítomnosť a budúcnosť, historická pamäť, jedinečnosť nárečí a rodného kraja;
- čítanie a počúvanie textov z rôznych typov a žánrov rusínskej literatúry so zreteľom na detský aspekt a záujmy žiakov z 1. a 2. cyklu sa obohacuje o **epos, báseň vo voľnom verši, ľudovú/populárnu pieseň, satiru, prózu – dobrodružnú, dievčenskú, detektívnu, historickú, komédiu, muzikál.**